

стану хронічного стресу у ВІЛ-інфікованої дитини. Соціальна робота передбачає організацію спеціалізованої медичної допомоги та догляду за хворими, що знаходяться на різних стадіях розвитку ВІЛ-інфекції, надання їм соціальної підтримки та психологічної допомоги [2, с. 113].

Не менш дієвими буде організація сімейних дитячих ясел-садків, ігрових груп і групових занять, патронаж неблагополучних і прийомних сімей, створення умов для розвитку молодших школярів у мікросоціумі, дослідження зміни поведінки дитини, якщо це помічається.

Можна зробити висновок, що на сьогодні необхідно в максимальній кількості створювати різні групи психологічної підтримки для ВІЛ-інфікованих, в яких передбачені навчання саморегуляції і самопідтримки, організувати психологічні тренінги, зустрічі ВІЛ-інфікованих дітей з ровесниками, адже це дає можливість поділитися проблемами, обговорити їх разом, обмінятися досвідом їх вирішення. У подібних випадках діти отримують допомогу не від соціальних працівників, а від ровесників зі схожими проблемами. Проведення таких заходів сприяє адаптації, мобілізує внутрішні ресурси ВІЛ-інфікованих дітей, так як вони отримують емоційну розрядку, знаходять в ході цих зустрічей відповіді на запитання.

Проведення профілактичних заходів у дитячому середовищі несе в собі безліч методів та форм роботи з такими дітками з метою подолання їх проблем.

Список використаної літератури:

1. Соціально-психологічна робота з ВІЛ-позитивними дітьми та їх сім'ями : процес розкриття ВІЛ-статусу дитині : методичний посібник. – Київ, 2009. – 148 с.
2. Тен О. Є. Основи медичних знань : підручник / О. Є. Тен. – Москва : Майстерність, 2002. – 256 с.
3. Холостова Є. І. Соціальна робота : навчальний посібник / Є. І. Холостова. – Москва, 2006. – 226 с.
4. Статистика Черкас щодо ВІЛ-інфекції [Електронний ресурс] режим доступу до джерела : <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?>

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Зобенько Н. А.

Ю. Ю. Чумак

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Шкільні роки – найважливіший етап у житті людини, упродовж якого найактивніше формується її особистість, відбувається активний психічний розвиток, який часто супроводжується підвищеною тривожністю.

Найбільш виражені емоційні реакції, переживання виникають у критичні моменти розбалансованості в динамічному процесі взаємодії дитини і середовища – у так звані «критичні періоди». Саме такий період виникає при переході дитини з дошкільного в молодший шкільний вік. Дітям цього віку властиві психологічні особливості, які сприяють виникненню тривожності: підвищена емоційна чутливість до зовнішніх впливів та сильна зовнішня і внутрішня реакція на них; недостатньо розвинена довільність пізнавальної і, особливо, емоційно-вольової сфер; залежність від оцінок дорослих; низька здатність протистояти чужій думці та інші.

Тому саме в цьому віці тривожність може закріпитися як властивість особистості.

О. Науменко [4, с. 3] вказує, що варто відрізнити тривогу від тривожності. Якщо тривога – це епізодичні прояви занепокоєння, хвилювання дитини, то тривожність є стійким станом. Наприклад, буває, що дитина хвилюється перед виступами на святі чи відповідаючи біля дошки. Але це занепокоєння виявляється не завжди, іноді в тих самих ситуаціях вона залишається спокійною. Це – прояви тривоги. Якщо ж стан тривоги повторюється часто й у самих різних ситуаціях (при відповіді біля дошки, спілкуванні з незнайомими дорослими і т.д.), то варто говорити про тривожність.

Тривожність не зв'язана з якою-небудь визначеною ситуацією і виявляється майже завжди. Цей стан супроводжує людину в будь-якому виді діяльності. Коли ж людина боїться чогось конкретного, ми говоримо про прояв страху. Наприклад, страх темряви, страх висоти, страх замкнутого простору.

У праці шкільного психолога Я. Омельченко [5, с. 43] виокремлені найбільш загальні причини виникнення тривожності в дітей: завищені вимоги до дитини, негнучка догматична система виховання, особистісні конфлікти, пов'язані з оцінкою дитиною власної успішності в різних сферах діяльності.

Відповідно до онтогенетичних закономірностей психічного розвитку можна виділити специфічні причини тривожності на етапі молодшого шкільного віку. Автор вказує на те, що у молодших школярів тривожність є результатом фрустрації потреби в захищеності з боку найближчого оточення та представляє собою функцію порушення стосунків із близькими дорослими. Дитина, для якої властивий високий рівень тривожності, відрізняється частими проявами неспокою, великою кількістю страхів у ситуаціях, коли їй нічого не загрожує. Така дитина може бути нав'язливою, залежною від оцінок дорослих.

Зокрема О. Марінушкіна [3, с. 222] виокремлює соматичні й поведінкові прояви тривожності в дітей, які проявляються в надмірній боязкості, причому іноді діти бояться не самої події, а її передчуття. Часто вони чекають найгіршого. Тривожна дитина, входячи до класу, напружено вдивляється в усе, що знаходиться навколо, несміливо, майже беззвучно здоровається і ніяково сідає на краєчок найближчого стільця. Здається, що вона очікує яких-небудь неприємностей. Діти відчувають себе безпорадними, побоюються грати в нові ігри, приступати до нових видів діяльності. У них високі вимоги до себе, вони дуже самокритичні. Рівень їхньої самооцінки низький, такі діти й насправді думають, що гірші за інших у всьому, що вони непривабливі, нерозумні, незграбні. Вони шукають заохочення, схвалення дорослих у всіх справах.

Соматичні прояви тривожності в молодших школярів характеризуються болем в животі, запамороченням, головними болями, спазмами в горлі, утрудненим поверхневим диханням. Під час прояву тривоги вони часто відчувають сухість в роті, клубок в горлі, слабкість в ногах, прискорене серцебиття.

У різні роки найбільш значимим для школярів виявляється ставлення різних людей. Молодші школярі, особливо першокласники, у першу чергу, прагнуть до симпатії вчителів, заради цього вони готові вчитися відмінно. Якщо ж учитель ставить погані оцінки, виходить, на думку молодшого школяра, «він мене не любить».

О. Кочерга [1, с. 118] зазначає, що для дитини значиме лише джерело пропонованих їй високих вимог, але не їхній зміст, не їхня спрямованість: вона, наприклад, намагається вчитися з усіх сил, щоб не засмучувати без кінця маму, хоча самій їй оцінки байдужі.

В інших випадках самі ці завищені вимоги засвоюються дитиною, перетворюються в її власні вимоги до себе, що діють навіть при ослабленні зовнішнього тиску. Однак у її свідомості при цьому утвориться суперечливий комплекс: на одному полюсі «повинний», а на іншому «а раптом не зможу?» чи розпач «напевно, не зможу!». Звідси панічний страх одержати вісімку в деяких дітей, вихованих за принципом «навчання вище усього». Коли цей страх опанував дитиною, то запевнення батьків, що «8» чи «5» не такі вже страшні, не допомагають. Адже образ-я – «відмінник» стає частиною уявлень школяра про себе.

На думку психолога М. Кузьміної [2] існує декілька причин тривожності, що криються в сім'ї:

–традиціоналізм стосунків у сім'ї. У цих сім'ях взаємини з дитиною побудовані за принципом «повинен» і «зобов'язаний»;

–відкриті посили і прямі погрози. Зазвичай у подібних сім'ях дитині кажуть: «Зараз же йди ...» або «Якщо ти не підеш в дитячий сад, то я...»;

–недовіра дитині. Багато батьків перевіряють кишені у дітей, заглядають в «потайні» місця. Дитині вказують, з ким дружити;

–віддаленість батьків. Багато батьків ходять у гості, театр або їздять відпочивати без дітей. Дитина відчуває себе покинутою, їй немає з ким поговорити про свої проблеми і тривоги. У таких дітей з'являється страх самотності;

–негативне ставлення до старших (до бабусь, дідусів) в сім'ї. У деяких сім'ях люди похилого віку стають тягарем, на них діти можуть зривати накопичений негатив;

–тривожність виникає в ситуаціях суперництва, конкуренції. Дитина, потрапляючи в ситуацію суперництва, буде прагнути бути першою, за всяку ціну досягти найвищих результатів;

–ситуація підвищеної відповідальності. Коли дитина потрапляє в неї, її тривога обумовлена страхом не виправдати надію, очікувань дорослого і бути ним відкинутим.

Аналіз вищезазначених досліджень дає змогу стверджувати, що виникнення шкільної тривожності в молодших школярів пов'язане з соціально-психологічними факторами чи факторами освітянських систем. Також тривожність є показником шкільної дезадаптації.

Тривожність негативно впливає не лише на емоційне самопочуття людини, а й у подальшому її житті порушує функціональні можливості психіки – занижена самооцінка, низький рівень успішності в силу ригідності мислення, відсутності креативу уяви, продуктивності пам'яті – відбувається деструкція і гальмування розвитку особистості.

Список використаної літератури:

1. Кочерга О. Фактори психічного здоров'я молодших школярів / О. Кочерга // Директор школи. – 2000. – № 5. – С.118 – 122.
2. Кузьміна М. Детский невроз страха. / М. Кузьміна // Школьный психолог. – 2000. – № 25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psy.1september.ru/article.php?ID=200002503>.
3. Настільна книга шкільного психолога / Авт.-уклад. О. Є. Марінушкіна. – Харків : Вид-во «Ранок», 2010. – 288 с.
4. Науменко О. М. Тривожні діти. Що таке тривожність? / О. М. Науменко // Психологічна газета. – 2010. – № 22. – С. 3 – 14.
5. Омельченко Я. Психологічна допомога дітям з тривожними станами / Яніна Омельченко, Зоя Кісарчук. – Київ : Шкільний світ, 2008. – 112 с.

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Зобенько Н. А.

Т. В. Ящук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі відкрилися нові перспективи у системі корекційної освіти, пов'язані з переосмисленням ставлення до організації навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

У сучасному світі інтеграція дітей в масові освітні заклади – це глобальний суспільний процес, який стосується всіх високорозвинених країн. Його основою є готовність суспільства і держави переосмислити систему ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з метою реалізації їх прав на надання рівних з іншими можливостей у різних галузях життя, включаючи освіту.

Запровадження сучасних моделей організації навчання, виховання і реабілітації дітей з особливостями психофізичного розвитку потребує не лише спеціальної організації матеріального середовища, а й підготовки психолого-педагогічного персоналу загальноосвітніх закладів, оскільки ефективність інтегрованого та інклюзивного навчання залежить від правильного психолого-педагогічного супроводу цих дітей, який забезпечують як вчителі-дефектологи, педагоги, психологи загальноосвітніх закладів.

Мета дослідження – дослідити особливості здійснення організації інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку.